

ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351.759.6

DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4-2-107-118>

Павлов Сергій Сергійович,

полковник служби цивільного захисту, начальник відділу організації підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників у сфері цивільного захисту, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, вулиця Вишгородська, 21, Київ, 02000, тел.: +380683528624, тел.: +380957090359, e-mail: sspav80@gmail.com, e-mail: spavlov13@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9927-898X

СУЧАСНІ НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Анотація: В статті досліджуються теоретичні питання виникнення управлінського ризику в надзвичайних ситуацій як об'єкту системи публічного управління за умов сучасних перетворень всієї управлінської моделі в Україні. Розкриті категорії та суспільні відносини в сфері публічного управління за умов ризикової управлінської діяльності в сучасних надзвичайних ситуаціях, зокрема досліджено теоретичні надбання та погляди науковців на стан і цілі системи управління в сфері цивільного захисту в Україні

Мета статті. В даній роботі поставлено за мету з'ясувати трактування категорій «управлінський ризик», «надзвичайний стан, ситуація (НС)», «цивільний захист (ЦЗ)» і «публічне управління в сфері ЦЗ» в якості окремих управлінських категорій, визначення яких пов'язане з використанням сучасних механізмів і методів (інструментів) державного управління в країні. Дослідити новітні теоретичні дослідження та позиції українських авторів щодо формування ефективних суспільних відносин, управлінського ризику в сфері НС за умов реформування всієї національної управлінської системи, зокрема в сфері цивільного захисту.

Наукова новизна. В роботі комплексно з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки державного управління досліджено теоретичні питання управлінського процесу, ризиків в сфері цивільного захисту як об'єкту публічного управління. Обґрунтовано теоретичне розуміння змісту категорії «управлінський ризик», «керований цивільний захист», «децентралізація ЦЗ», а саме як механізму публічного управління та адміністрування, які припускають передачу управлінських функцій

в сфері ЦЗ на регіональний і місцевий рівень та контролю за діяльністю на цих рівнях, зокрема в умовах НС.

В статті здійснено дослідження напрямів модернізації інституту ЦЗ в Україні та теоретично доведено що сучасною метою процесу вдосконалення дієвості механізмів управління в сфері ЦЗ є реформування, зниження ризиковості та посилення інституційної спроможності керівних органів, формування раціональної та збалансованої місцевої влади в управлінських сферах і необхідність існування децентралізованої управлінської моделі ЦЗ в Україні.

Висновки. У результаті роботи обґрунтовані наукові положення щодо удосконалення використання в управлінській практиці в сфері ЦЗ механізмів публічного управління, які знаходяться ще на початковому етапі. В теоретичному контексті наука державного управління потребує розкриття та конкретизації категорій та суспільних відносини в сфері управління цивільним захистом, зокрема за умов військових дій на території держави, зокрема існує нагальна необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Крім цього при дослідженні сучасних публікацій та з'ясуванні теоретичної сутності понять «управлінський ризик», «територіальне управління» і «управління в сфері ЦЗ» доведено, що суспільні відносини в сфері цивільного захисту та конкретних відповідно зазначених інститутах, наприклад, місцеві державні адміністрації, не є стійкими, адже змінюються разом із їх розвитком, а також за умов формування сучасних реальних управлінських і фінансових повноважень, зокрема в сфері ЦЗ.

Ключові слова: публічне та державне управління, цивільний захист, управлінський ризик, надзвичайний стан, реформування та модернізація, суспільні відносини, управління в сфері цивільного захисту.

Pavlov Serhii Sergeevich.

Colonel of the Civil Protection Service, Head of the Department of Advanced Training and Certification of Pedagogical Workers in the Field of Civil Protection, Institute of Public Administration in the Civil Protection, 21, Vyshgorodska St., Kyiv, 02000, tel. : +380683528624, tel. : + 380957090359, e-mail: sspav80@gmail.com, e-mail: spavlov13@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9927-898X

CURRENT EMERGENCY SITUATIONS AS PUBLIC ADMINISTRATION OBJECTS IN UKRAINE

Annotation: The article deals with theoretical questions of the emergence of managerial risk in emergencies as an object of the system of public administration in the language of modern transformations of the entire management model in Ukraine. The categories and public relations in the

field of public administration under the conditions of risk management in contemporary emergency situations are revealed, in particular, the theoretical findings and views of scientists on the state and purposes of the management system in the field of civil protection in Ukraine are researched.

The purpose of the article. In this paper, the purpose is to find out the interpretation of the categories of «managerial risk», «state of emergency, situation», «civil protection» and «public administration in the sphere of as separate management categories, Using modern mechanisms and methods (tools) of public administration in the country. To investigate the latest theoretical researches and positions of Ukrainian authors on the formation of effective public relations, management risk in the area of the National Assembly in the conditions of reforming the entire national management system, in particular in the field of civil protection.

Scientific novelty. In the work of the complex using modern methods of cognition, taking into account the latest achievements of the science of public administration, the theoretical issues of management process, risks in the field of civil defense as an object of public administration are investigated. The theoretical understanding of the contents of the category «managerial risk», «guided civil protection», «decentralization of the central government», and, in particular, as a mechanism of public administration and administration, which suppose the transfer of managerial functions in the sphere of the Central Committee to the regional and local levels and control over activities at these levels, is substantiated. , in particular in the conditions of the NS.

The article analyzes the directions of modernization of the Central Research Institute in Ukraine and theoretically proved that the current goal of the process of improving the effectiveness of the management mechanisms in the sphere of the Central Committee is to reform, reduce risk and strengthen the institutional capacity of the governing bodies, the formation of rational and balanced local authorities in the management spheres and the need for a decentralized management model in Ukraine.

Conclusions. As a result of work justified scientific provisions on improving the use of management practices in the field of public procurement, mechanisms of public administration, which are still in its infancy. In theoretical context, the science of public administration requires the disclosure and specification of categories and social relations in the field of civil protection management, in particular in the context of military operations on the territory of the state, in particular, there is an urgent need for further research in this area.

In addition, in the study of modern publications and the clarification of the theoretical essence of the concepts of «managerial risk», «territorial management» it is proved that public relations in the field of civil protection and specific relevant institutions, such as local state administrations, are not

stable, as they change with their development, as well as in the context of the formation of modern real administrative and financial powers, in particular in the field of Central Government.

Key words: public and state administration, civil defense, administrative risk, state of emergency, reform and modernization, public relations, management in the field of civil protection.

Постановка проблеми. Загальнодержавним питанням в нашій країні є вдосконалення системи цивільного захисту, попередження надзвичайних ситуацій і зниження масштабів матеріальних, соціальних та інших втрат від військових і інших надзвичайних дій на території України.

Серед різних видів ситуацій, з якими в реальній дійсності стикаються суб'єкти управлінської діяльності, особливе місце займають ситуації надзвичайного характеру, ризику, загроз тощо. Функціонуванню та розвитку багатьох суспільних процесів у національній практиці господарювання притаманні елементи невизначеності. Це зумовлює появу ситуацій, які не мають однозначного характеру розвитку подій і, відтак, очікуваного результату та прогнозування можливих дій і подальших наслідків. Якщо існує можливість кількісно й якісно визначити значну ступінь ймовірності того або іншого варіанту розвитку подій, то це і буде ситуація надзвичайного характеру чи ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відмітимо, що в сучасній науці публічне управління вже багато років перебуває в колі уваги питання цивільного захисту, надзвичайних ситуацій та ін. Уза-

гальноючи напрацювання науковців В. Андронova, П. Волянського, С. Домбровської, С. Назаренко, О. Семківа, О. Трушка та ін. щодо характеристики і дослідження особливостей управління за умов надзвичайного стану та ситуацій, можемо в систематизованому вигляді вказати зробити певні узагальнення, а саме:

- суб'єкт управління та регулювання в процесі вибору у своєму розпорядженні має як об'єктивні, так і суб'єктивні ймовірності;
- вірогідність настання очікуваного результату може бути оцінена тільки на основі суб'єктивних оцінок, тобто суб'єкт має справу з суб'єктивними ймовірностями;
- для вибору кращої альтернативи потрібна достатня інформація;
- суб'єкт управління та регулювання робить кращий вибір з кількох альтернатив, і має об'єктивні ймовірності отримання передбачуваного результату, що ґрунтуються, наприклад, на перевірених статистичних і управлінських дослідженнях.

Прагнучи управлінськими діями ліквідувати надзвичайну ситуацію, суб'єкт робить вибір і намагається реалізувати його. Цей процес знаходить своє відображення в понятті «надзвичайний стан чи ситуація». Останній існує як на стадії вибору

рішення, так і на стадії його реалізації. І в цьому, і в іншому випадку ризику НС постає моделлю зняття суб'єктом невизначеності, способом практичного вирішення протиріччя при неясному розвитку протилежних тенденцій у конкретних обставинах. Це дозволяє визначити НС як діяльність, пов'язану з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно й якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети.

Мета статті. В даній роботі поставлено за мету з'ясувати трактування категорій «управлінський ризик», «надзвичайний стан, ситуація (НС)», «цивільний захист (ЦЗ)» і «публічне управління в сфері ЦЗ» в якості окремих управлінських категорій, визначення яких пов'язане з використанням сучасних механізмів і методів (інструментів) державного управління в країні.

Виклад основного матеріалу. Кількісна й якісна характеристика ймовірності, яка визначається рівнем НС, знаходить своє вираження в терміні «ступінь ризику» у контексті подолання наслідків і управлінської практики в умовах НС. Розглянемо, у чому полягає сутність кількісного й якісного підходів до визначення критерію ступеня ризику надзвичайного стану та його оцінки в тих ситуаціях, де він може бути використаний.

Кількісний метод оцінки в цілому надзвичайної ситуації та ступеня ризику чи загроз має обмежену сферу застосування і може вико-

ристовуватися в різних складних ситуаціях, у ході здійснення яких якісні характеристики не мають принципового значення, наприклад, під час виявлення кращої альтернативи в конкретній надзвичайній ситуації.

Управлінське рішення, вибране в умовах невизначеності, володіє деякою ймовірністю досягнення бажаного результату, а також невдачі та ймовірністю відхилення від передбачуваної мети. Кількісна величина цих видів ймовірності в діапазоні від 0 (повна невдача) до 1 (100%, повний успіх) визначає ступінь управлінського ризику. Таким чином, ступінь управлінського ризику залежить від міри врахованої невизначеності, яка оцінюється тим або іншим способом і в конкретних умовах розвитку чи господарювання.

Оскільки ступінь ризику залежить від оцінки невизначеності, то кількісні зміни ймовірності здійснення обраного варіанту, настання передбачуваної події зумовлюють зміну якісного стану ризику. Ці переходи є межею між різними типами ступеня ризику. Кількісно вона може бути розрахована за допомогою відповідних математичних методів. Використання цих методів дозволяє виділити декілька типів рішень і дій з різним ступенем ризику, а саме:

- із мінімальним ризиком;
- із середнім ступенем ризику;
- із високим ступенем ризику;
- із максимальним ризиком.

Ті, хто ототожнюють ризик з можливим управлінським успіхом, вважають, що діяльність в умовах невизначеності повинна

ґрунтуватися на максимальному ризику. Ті ж, хто зводить ризик до можливої небезпеки, невдачі, вважають, що така діяльність має здійснюватися в межах мінімального ризику.

Щодо здійснення практичних дій у ситуації ризику, то доцільно враховувати три головні елементи ризику, а саме :

- ймовірність відхилення від обраної мети.
- ймовірність отримання бажаного результату;
- ймовірність настання небажаних наслідків під час вибору кращої альтернативи та її реалізації;

При цьому можливі відхилення в управлінській діяльності як негативного, так і позитивного характеру.

Управлінська діяльність дуже різноманітна та завжди пов'язана із прийняттям рішень різного ступеня ризику. Тому цілком доречні питання: «Що є критерієм визначення ступеня ризику?», «Яка допустима величина ступеня ризику в тому чи іншому виді діяльності людини?», «Як можна оцінити можливі результати прийнятих рішень, з точки зору їх ризикованості?».

Кількісна міра ризику, як правило, виражається або через математичне очікування збитків, що виникає при аваріях, катастрофах і небезпечних природних явищах, або через вірогідну величину нанесення певного збитку людині та навколишньому природному середовищу.

При визначенні математичного очікування величини збитку, оцінка ризику проводиться за сумою множень ймовірностей зазначених

подій на відповідні збитки (формула 1).

п

$$R_{M0} = \sum_{i=1}^n R_i V_i, \quad (1)$$

$i = 1$

де R_{M0} – рівень ризику, виражений через математичне очікування збитків;

R_i – ймовірність виникнення небезпечної події i -го виду;

V_i – розмір матеріальної шкоди при i -ій події.

При такій оцінці ризику, зазначають В. Измалков, А. Измалков, А. Коссе, С. Краців, О. Соболев та ін. [1, с. 338–339], вона має умовний характер, оскільки не враховується ймовірнісна природа ризику. Визначення рівня ризику як ймовірнісної категорії є більш зручним і прийнятним при вирішенні широкого кола завдань наукового і практичного характеру. Відповідно до цього при визначенні рівня ризику доцільно його величину в загальному випадку представляти у вигляді множення трьох компонентів [там само] (формула 2):

$$R = R_1 \cdot R_2 \cdot R_3, \quad (2)$$

де R – рівень ризику, тобто ймовірність нанесення певного збитку людині та навколишньому природному середовищу;

R_1 – ймовірність виникнення події або явища, що обумовлює формування і дію шкідливих чинників;

R_2 – ймовірність формування певних рівнів фізичних полів, ударних навантажень, полів концентрації шкідливих речовин і їх дозових на-

вантажень, що впливають на людей та інші об'єкти біосфери;

R_3 – ймовірність того, що зазначені вище рівні полів і навантажень приведуть до певного збитку.

Погоджуючись загалом, із запропонованою А. Ізмалковим, В. Ізмалковим, А. Коссе, С. Краців, О. Соболем та ін. [1, с. 338–339] методикою розрахунку рівня ризику, уважаємо за необхідне зазначити відсутність в ній соціального аспекту. З точки зору викладеного вище в формулу (2) слід додати множник R_4 , тобто ймовірність соціального впливу на ситуацію ризику. Оскільки ймовірність впливу соціального фактора на ситуацію ризику, як правило, або взагалі не враховується, або враховується неповною мірою. Підходи до визначення соціального фактора ризику ще належить розробити у світлі міждисциплінарного державноуправлінського, системного та синергетичного осмислення.

Якісний аналіз управлінського ризику в НС передбачає таке:

- виявлення всього його спектру;
- опис характеру управлінського ризику;
- його класифікацію та групування;
- аналіз початкових допущень за умов НС [2].

З огляду на наведені складові якісного аналізу ризику можемо зауважити, що вони в алгоритмі управління ним відносяться до функціонального блоку «ідентифікації ризику». Його змінює блок робіт, пов'язаних із зниженням ризику до мінімального рівня,

який, звісно, допустимо досяжний. Даний блок на практиці отримав назву, зважаючи на принцип, який покладено в його основу, тобто «ALARA» [3]. Як зазначалося вище, мінімальний рівень управлінського ризику (зокрема при небезпеці виникнення НС) передбачає, що він має дорівнювати нулю. Однак досягнути такий рівень – це надмета, тому доцільним є дотримання принципу «ALARA», якому має передувати типологізація ризиків в складних соціально-економічних системах.

У другій половині XIX століття – початку XX століття в різних науках відбувається накопичення знань про ймовірний характер технічних і суспільних процесів, що пов'язується вченими з наявністю складних управлінських рішень в усіх сферах діяльності. Цьому сприяв розвиток математики та логіки, а також необхідність вироблення юридичних норм і правил, що регулюють практику страхових угод тощо. У розвитку наукових уявлень про управлінський ризик можна виділити кілька етапів.

Так спочатку складні управлінські дії та рішення досліджувались в межах математики, статистики, права й конкретних економічних дисциплін. Потім поняття ризику під час процесу управління стає предметом дослідження теорії ігор, ймовірностей, катастроф, прийняття рішень, ймовірнісної логіки, психології, військових, демографічних, медичних, біологічних та інших дисциплін.

Різке збільшення в останні десятиліття частки ймовірностно-ста-

тистичних уявлень в науковому знанні, розвиток теорії прийняття рішень, об'єктивна потреба пошуку пізнавальних засобів, що дозволяють урахувувати фактори невизначеності, стохастичності, конфліктності при виборі оптимальних альтернатив, створюють реальні передумови для державноуправлінського та синергетичного аналізу феномена «управлінський ризик».

Багато видів діяльності людини пов'язані з певною часткою управлінської діяльності під час НС. На сьогоднішньому етапі розвитку людської цивілізації досить високим є ризик ядерного самознищення, екологічної катастрофи, аварій на атомних електростанціях тощо. Тому державне управління соціальними процесами, розвиток практично будь-яких сфер наукової та практичної діяльності (у сфері економіки, екології, генетики, медицини, атомної енергетики тощо) вимагають зважених рішень, обліку рівня і ступеня їх управлінського ризику як для сучасників, так і для нащадків. При аналізі концепції управління в ризикових ситуаціях необхідно виходити з розуміння того, що будь-яка діяльність людини пов'язана з певними управлінськими діями, який має ризиковість.

У науковій літературі існують не тільки відмінності в розумінні змісту поняття «ризик», а й різні точки зору з приводу суб'єктивної й об'єктивної природи саме управлінського ризику.

Ряд авторів (Ф. Гетані, Р. Лукиша, О. Труш та ін.) виходять з передумови того, що управлін-

ський ризик – категорія об'єктивна, яка дозволяє регулювати відносини між людьми, що виникають унаслідок перетворення можливості (можливої небезпеки) у дійсність. Управлінський ризик при цьому розглядається, як поняття, що представляє собою можливу небезпеку випадкового настання негативних (особистих і майнових) наслідків [4].

Досить широко поширена суб'єктивна концепція управлінського ризику [5]. Вона виходить з того, що управлінський ризик завжди суб'єктивний, оскільки виступає як оцінка людиною вчинку, як свідомий вибір з урахуванням можливих альтернатив під час конкретної менеджерської діяльності. Суб'єктивна концепція орієнтована на суб'єкт дії, і враховує усвідомлення наслідків, вибір варіанту поведінки, що обґрунтовує покладання відповідних зобов'язань або звільнення від них. Оскільки, з точки зору цієї концепції, прояв ризику завжди пов'язаний із волею і свідомістю людини, то управлінський ризик – це вибір варіанту поведінки з урахуванням небезпеки, загрози, можливих наслідків подальших дій в конкретних умовах, або надзвичайних обставинах.

Однак більш підходящою для аналізу реальної діяльності є теорія ризику, що інтегрує в собі об'єктивний і суб'єктивний підходи.

Управлінський ризик пов'язаний з вибором певних альтернатив, розрахунком ймовірностей їх результату – у цьому його суб'єктивна сторона. Крім того, вона проявляється і в тому, що люди

неоднаково сприймають одну і ту ж величину ризику через відмінності психологічних, моральних, політичних орієнтацій, принципів і цінностей тощо. Однак величина ризику не тільки суб'єктивна, але й об'єктивна, оскільки вона є формою якісно-кількісного вираження реально існуючої невизначеності.

Об'єктивність ризику проявляється і в тому, що це поняття відображає реально існуючі в суспільному житті явища. Причому ризик існує незалежно від того, чи усвідомлюють його наявність чи ні, ураховують або ігнорують його. Так само як людина не в змозі скасувати дію природно-історичних законів (хоча вона може і не знати про них), вона не може нейтралізувати й ситуації ризику, незалежно від того, хоче цього людина чи ні. Об'єктивність ризику пов'язана і з тим, що він породжується процесами як суб'єктивного характеру, так і такими, існування яких, у кінцевому підсумку, не залежить від свідомості людини.

У колективній свідомості людей широко поширені судження про ризик, як про можливу небезпеку або невдачі. Подібна точка зору поділяється й деякими вченими, які вважають, що ризик – це міра очікуваної невдачі, неблагополуччя в діяльності, небезпека настання для здоров'я людини несприятливих наслідків, певні явища, настання яких містить можливість матеріальних втрат, можливий збиток або невдачу в будь-якій діяльності [6]. Таким чином, виділяється, зокрема, така риса ризику, як можливість, міра передбачуваної невдачі, небезпека щодо конкретного виду діяльності. Як зазначено вище, зв'язок небезпеки та ризику простежується й в етимології цих термінів. Ототожнення ризику з небезпекою, має дуже давню історію. Поряд з цим ризику властива низка ознак, серед яких більшість дослідників цього феномену виділяють суперечливість, альтернативність і невизначеність.

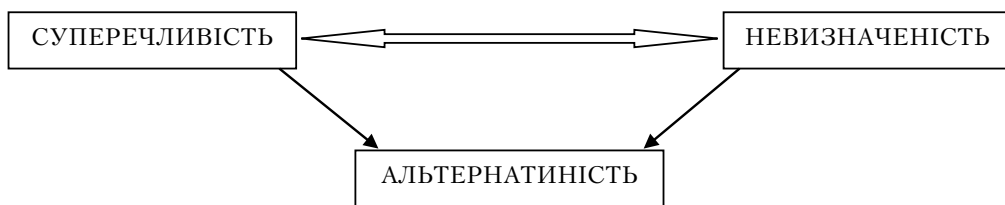

Рис. 1. Схематичні ознаки управлінського ризику в НС
Джерело: складено на підставі [5,6,7].

Суперечливість, як риса соціального різновиду управлінського ризику, проявляється в різних аспектах. Представляючи собою різновид діяльності та виконую-

чи специфічні соціальні функції, управлінський ризик у НС орієнтований на отримання суспільно значущих результатів неординарними, новими способами в умовах неви-

значеності та ситуації неминучого вибору. Тим самим він дозволяє долати консерватизм, догматизм, психологічні бар'єри, що перешкоджають упровадженню нових, перспективних видів діяльності, стереотипи, що виступають гальмом суспільного розвитку, і забезпечити здійснення ініціатив, новаторських ідей, соціальних експериментів, спрямованих на досягнення успіху. Це властивість ризику має важливі екологічні, політичні та духовно-моральні наслідки, оскільки прискорює суспільний і технічний прогрес, справляє позитивний вплив на громадську думку, духовну атмосферу суспільства.

Висновок. Таким чином, управлінський ризик за певних ознак НС веде до суб'єктивізму, гальмування соціального прогресу, до тих чи інших соціально-економічних витрат. В умовах неповної вихідної інформації, у складній ситуації «альтернатива» обирається без належного врахування об'єктивних закономірностей розвитку соціального явища, по відношенню до якого приймається рішення.

Така властивість управлінського ризику, як альтернативність, пов'язана із тим, що він передбачає необхідність вибору з двох або декількох можливих варіантів. Там, де немає вибору, не виникає ризикована чи надзвичайна ситуація, а, відтак, не буде ризику.

Залежно від конкретного змісту ситуації управлінського ризику альтернативність володіє різним ступенем складності та вирішується різними способами. Якщо в життєвих ситуаціях вибір здійснюється,

як правило, на основі минулого досвіду й інтуїції, то при оптимальному вирішенні тієї чи іншої адміністративного, виробничого або суспільно-політичного завдання додатково потрібні спеціальні методи.

Отже, можемо зауважити, що ризик під час управління в надзвичайних ситуаціях визначають як ситуативну характеристику менеджерської діяльності, яка полягає у невизначеності її результату. У даному випадку поняттю ризик відповідають три основних взаємопов'язаних значення, а саме:

- управлінський ризик – міра очікуваної невдачі при неуспіху в будь-якій управлінській діяльності, яка визначається поєднанням ймовірності неуспіху і ступенем несприятливих наслідків дій;

- управлінський ризик – конкретна дія, яка може привести до будь-якої втрати (недофінансування, збитку, банкрутству тощо);

- управлінський ризик – ситуація вибору між двома варіантами альтернативних дій, з одного боку, більш привабливого за можливими результатами, з другого – менш привабливого, однак більш надійнішого.

Така характеристика сутності управлінського ризику, зокрема за умов НС, передбачає виділення його психологічних, насамперед, вольових рис, але не соціально орієнтованих елементів. Зважаючи на це, даний підхід можна деякою мірою застосувати у виробничій діяльності, військовій сфері та сфері цивільного захисту. Наведених підхід пояснює певну діяльність

людини в умовах невизначеності, пов'язаної з регулюванням різних сторін суспільного життя, на основі врахування інтересів, потреб, загроз і небезпек життєдіяльності людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кравців С. Я. Ризик-орієнтований підхід у державному регулюванні у сфері техногенної та пожежної безпеки / С. Я. Кравців, О. М. Соболев, А. Г. Коссе // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 336–341.

2. Воротін В. Є. Модернізація сфери освіти та науки як об'єкта державного управління: конкурентні переваги для України / В.Є. Воротін / Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2017. – № 6. – С. 153-160.

3. Kravtsiv S. Ya. The analysis of integral risks on the territory of Ukraine / S. Ya. Kravtsiv, O. M. Sobol, A. V. Maksimov // Проблеми надзвичайних ситуацій. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – Вип. 23 – С. 53-60.

4. Gaetani F. The Structure, Role and Mandate of Civil Protection in Disaster Risk Reduction for South Eastern Europe. South Eastern Europe Disaster Risk Mitigation and Adaptation Programme. Report International Centre on Environmental Monitoring Research Foundation (CIMA) / F. Gaetani, A. Parodi, F. Siccardi, D. Miozzo, E. Trasforini [Electronic source]. – Access mode to a resource : http://www.unisdr.org/preventionweb/files/9346_Europe.pdf.

5. Дометрична допомога в умовах надзвичайних ситуацій : практич-

ний посібник / П. Б. Волянський, С. О. Гур'єв, М. Л. Долгий та ін. – Х. : ФОРМ Панов А. М., 2016. – 136 с.

6. Бельська Т. В. Інституційний вимір глобального громадянського суспільства / Т. В. Бельська // Ефективність державного управління : зб. наук. пр., 2015. – Вип. 44. – С. 71–81.

7. Vorotin V. Ye., Romanenko Ye. A., Shchokin R. G., Pivovarov K. V. (2018). Improving the organizational and legal mechanism of state economic management: the european experience for ukraine. Financial and credit activity: problems of theory and practice, 3 (26), – 368-376 [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Kravtsiv, S. Ya., Sobol, O. M., Kosse, A. H. (2017). Ryzhkyk-oriyentovanyi pidkhhid u derzhavnomu rehuliyuvanni u sferi tekhnohennoi ta pozhezhnoi bezpeky [Risk-oriented approach in the state regulation in the field of technogenic and fire safety]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriya. Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series: Public administration*, 1(6), 336-341 [in Ukrainian].

2. Vorotin, V. Ye. (2017). Modernizatsiia sfery osvity ta nauky yak obiekta derzhavnoho upravlinnia: konkurentni perevahy dlia Ukrainy [Modernization of the sphere of education and science as an object of public administration: competitive advantages for Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 6, 153-160 [in Ukrainian].

3. Kravtsiv, S. Ya., Sobol, O. M., Maksimov, A. V. (2016). The analy-

sis of integral risks on the territory of Ukraine [The analysis of integral risk on the territory of Ukraine]. *Problemy nadzvychainykh sytuatsii – roblems of Emergency Situations*, 23, 53-60 [in Ukrainian].

4. Gaetani, F., Parodi, A., Siccardi, F., Miozzo, D., Trasforini, E. (2009). The Structure, Role and Mandate of Civil Protection in Disaster Risk Reduction for South Eastern Europe. South Eastern Europe Disaster Risk Mitigation and Adaptation Programme. Report International Centre on Environmental Monitoring Research Foundation (CIMA). *www.unisdr.org*. Retrieved from http://www.unisdr.org/preventionweb/files/9346_Europe.pdf [in English].

5. Volianskyi, P. B., Huriev, S. O., Dolhyi, M. L., et. al. (2016).

Dometrychna dopomoha v umovakh nadzvychainykh sytuatsii [First aid in emergencies]. Kharkiv: FOP Panov A. M. [in Ukrainian].

6. Bielska, T. V. (2015). Instytut-siinyi vymir hlobalnoho hromadianskoho suspilstva [Institutional Dimension of Global Civil Society]. *Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of Public Administration*, 44, 71-81 [in Ukrainian].

7. Vorotin, V. Ye., Romanenko, Ye. A., Shchokin, R. G., Pivovarov, K. V. (2018). Improving the organizational and legal mechanism of state economic management: the european experience for ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3(26), 368-376 [in Ukrainian].